

“Holistische visie rond pijnbeleving in de transculturele zorg”

Aysim Akpinar

Allochtoon: een ruim begrip!

“**De allochtoon**” bestaat niet. Er zijn grote verschillen onderling door cultuur en migratiegeschiedenis.

Ook al delen bepaalde etnische groepen bepaalde kenmerken!

Een holistische mensvisie:

= De mens als een totaalbeeld zien:

“Ik heb niet mijn ziekte, maar ik ben ziek”.

- Verschillende opvattingen over omgang met een ziekte.
- Kwalitatieve zorg = als de mens in zijn totaliteit wordt bekeken.

Hierdoor kan men de patiënt beter van dienst zijn bij de pijnbestrijding.

Werkgroep multicultureel verplegen Wit Gele Kruis van Limburg

- **Limburg:** “smeltkroes van culturen”
- **Visie:** realiseren van gedreven en optimaal totaalwelzijn van de individuele patiënt in zijn thuisomgeving.
- **Opstarten werkgroep:** diversiteit in de patiëntenpopulatie een plaats geven in de dagelijkse werking van onze organisatie.

Wat is cultuur?

Cultuur” zien door een cultuurbril met drie glazen, waarmee we de werkelijkheid waarnemen, interpreteren en er zin aan geven.

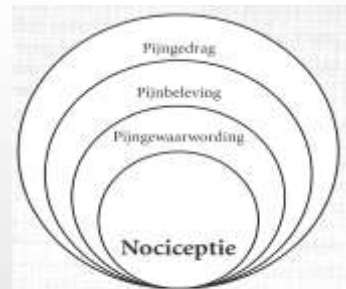
Wat is cultuur?

- **Niet de culturen**, maar mensen ontmoeten elkaar met hun eigen persoonlijkheid en menselijke natuur. Het is een vingerafdruk van het denken en handelen.
- **Door cultuur** worden ook gedragspatronen (bv. pijngedrag) in stand gehouden met betrekking tot ziek zijn of gezondheid.
- **Elke groep** heeft zijn eigen cultuur, maar elk individu is uniek.
- **Cultuur en religie:** niet gelijkstellen !

Pijngedrag:

= non-verbaal en verbaal gedrag van pijnbeleving en pijngewaarwording

Bv. hoge hartslag, ledematen terugtrekken, huilen...

figuur 1: Het Pijnmodel van Loeser.

Is pijn of pijngedrag cultuurgebonden?

- ▶ De “**pijnpatiënt**” bestaat niet, net zomin als de “allochtone pijnpatiënt”.
- ▶ Er zijn geen aanwijzingen dat er etnische verschillen zijn in pijnperceptie en pijntolerantie!
- ▶ Zijn er psychische factoren? Bv. angst, aandacht, depressie, vermoeidheid...
- ▶ Oppassen voor **veralgemening en stereotypering** (niet elke pijnervaring heeft te maken met cultuur of religie)

Is pijn of pijngedrag cultuurgebonden?

- ▶ **Aanleren** van wat verwacht/gedragen wordt bij pijn, vooral bij kinderen.
- ▶ **Individuele aanpak!** Veel verschillen binnen culturen en culturen onderling.
- ▶ **Pijnbeleving in diverse culturen** (h)erkennen vereist ook kennis of professionele nieuwsgierigheid van diverse culturen.

Anamnese: handvaten

- De anamnese wordt onbevooroordeeld afgenomen, vraagt soms extra tijd!
- Open communicatie: culturele achtergrond, werken aan vertrouwensband (toon interesse aan patiënt/cultuur/religie)
- De lange voorgeschiedenis van de patiënt goed beluisteren, ook al lijken de verhalen ongelooflijk.
- Lichamelijke onderzoek: is meestal een teken van erkenning van de klacht.
- Medicatie: wordt meestal verwacht, uitleggen waarom dit niet nodig is.
- Taalproblemen aanpakken:

Tolken

- ≠ sociaal vertaler
- ≠ conferentietolk
- ≠ juridische tolk
- ≠ asieltolk
- ≠ intercultureel bemiddelaar
- ≠ gelegenheidstolk

Pijnklachten en cultuur

Andere betekenis van pijn en uiting van pijn:

- ▶ **soms symbolisch taalgebruik** en overdreven uiting van pijnklacht om het boze oog niet te tarten, of angst om niet verstaan te worden
- ▶ **Gebrek aan kennis:** bron van angst en spanning Bv. hoge koorts kan een teken zijn van infectieziekte = land van herkomst meestal fatale afloop.
- ▶ **Bloedverlies:** wordt soms ervaren als verlies van levenskracht en verzwakking van het lichaam.
- ▶ **Emotionele pijn:** rouwproces.

Voorbeelden uit de praktijk:

- ▶ “lichaamsdeel is dood”, “mijn lichaam is lui geworden”: slap, gevoelloos.
- ▶ “ik ga dood”: veel pijn hebben.
- ▶ “gevoel of er mieren over mij kruipen”
- ▶ “het vuur zit in mij”: brandende pijn.
- ▶ “scheurende gevoel”
- ▶ “steen in mijn maag”
- ▶

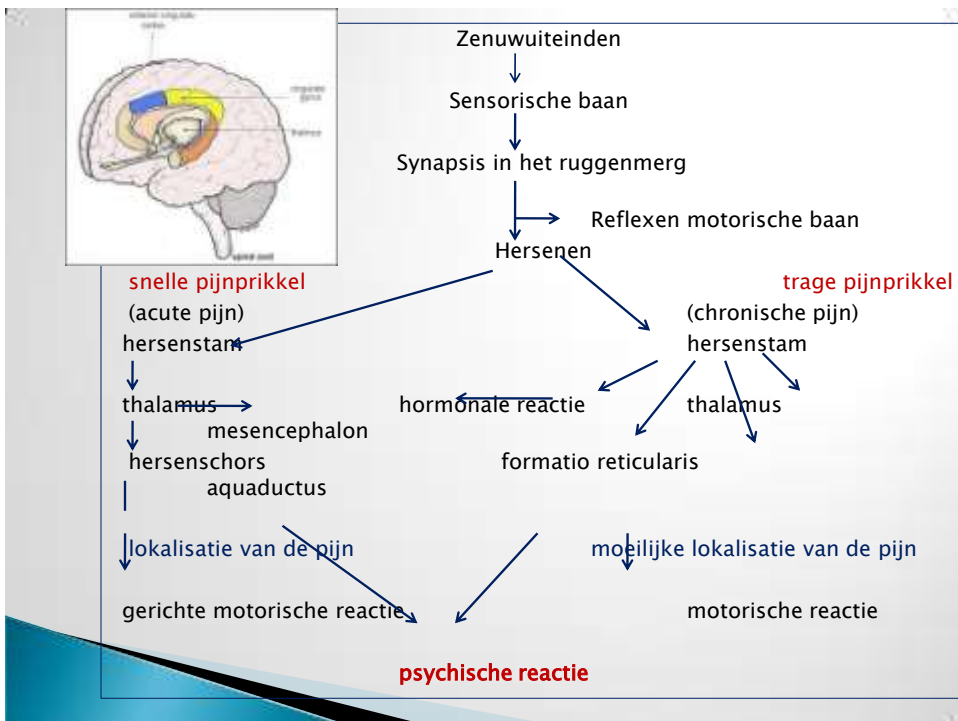
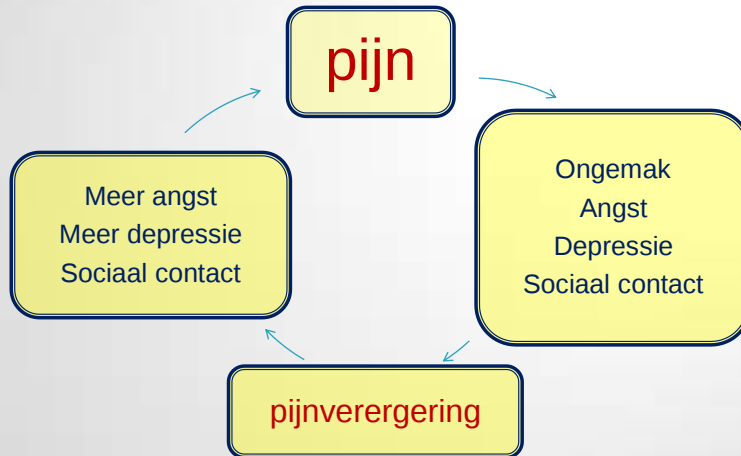
Intensiteit en aard van pijn

**Wanneer er niets aan de pijn wordt
gedaan, wordt deze steeds maar als
erger ervaren.**

Psychologische factoren kunnen de pijnervaring zowel
vermeerderen als verminderen.

Psychische reactie

Psychosomatische klachten

Mogelijke oorzaken:

- Heimwee (terugkeerdilemma).
- Financiële problemen.
- Familieproblemen (zorgplichtdilemma).
- Zorgen om familie in het herkomstland.
- Huisvestingsproblemen; discriminatie.
- Jarenlange opgestapelde stress factoren.
- Somatiseren is een veiliger idee dan aanvaarden dat men psychische problemen heeft, want die worden soms geassocieerd met 'gek worden'.

Psychosomatische klachten

Mogelijke klachten:

- **Meestal** hoofdpijn, maagklachten, pijn thv rug ledematen, jeuk....
- **Angstklachten** kunnen geformuleerd worden door middel van lichamelijke belevingen, zoals benauwdheid, wurgend gevoel, duizeligheid, trillen, transpiratie en hartkloppingen.
- **Bijkomende angst** is die van de sociale controle, de roddels.
- Kan aanleiding geven tot **overconsumptie** van de geneeskunde (gemaskerde depressie)!

Psychosomatische klachten:

Handvaten:

- ▶ **Nauwkeurig beluisteren** : vooral op de aanwezigheid van vitale kenmerken zoals anorexie, motorische remming of agitatie, vroeg ontwaken, ...
- ▶ **Serieus nemen**: uitleggen dat depressie/angst een stoornis is die kan behandeld worden!
- ▶ In het Westen is er een **sterke scheiding tussen geest en lichaam** en worden psychische klachten meestal geuit en behandeld op psychisch niveau.

Psychosomatische klachten:

Handvaten:

- ▶ Anderzijds mag men als hulpverlener de vage klachten niet **blijvend categoriseren onder de noemer 'somatisatie'**.
→ op elk ogenblik kan een **lichamelijke klacht** oorzaak zijn voor de ervaren klacht. vb. bij een maagulcus.
- ▶ Tot slot moeten we ons als hulpverlener ook bewust zijn van het onderscheid tussen **disease en illness**.

“disease en illness”

- ▶ **Illness** is de ervaren klacht of de betekenis die de betrokkene geeft aan zijn klacht of ongemak
 = perspectief vanuit patiënt
- ▶ **Disease** is de aandoening zoals de hulpverlener deze aandoening ziet, het is het officiële etiket van gezondheid, de diagnose.
 = medisch perspectief

Disease en illness kunnen dus los van elkaar staan: je kunt je ziek voelen, zonder objectief gezien ziek te zijn of je kunt objectief gezien ziek zijn, zonder je ziek te voelen.

Alternatieve geneeswijzen

- ▶ **Bovennatuurlijke oorzaken door:**
 - (zwarte) magie (suhûr, büyü)
 - boze oog (L'ain, nazar)
 - boze geesten (djinn, cinler)
- ▶ **Koude en warme ziekten:**
 koude lucht als oorzaak van ziekten: reuma, astma..
 warmte als extra energie in bloed die ondraaglijke pijn geeft ter hoogte van de ledematen.
- ▶ **Therapieën:**
 - koranverzen: gebedslezingen, amuletjes, helend water, lood smelten....
 - blauwe kralen: afwering boze oog
 - thermaal baden: reuma, astma...
 - kruiden: allerlei kwalen
 - handopleggers
 - witte magie

Pijn en religie: Christenen

Verschillende gedachten:

- ▶ Ziekte en pijn als straf door God, pijn wordt soms als boete aanzien; bv. “waarom word ik zo gestraft?”
- ▶ **Of** God wilt niet dat mensen pijn lijden, is gewoon een kwestie van geluk in het leven!

Pijn en religie: Hindoes

- ▶ Ziekte en pijn zijn een verstoorde relatie tussen lichaam en geest! Oorzaak is een verkeerde lichaamshouding; is geen schuld of straf maar wel een kwestie van oorzaak en gevolg (Karma).
- ▶ Lijden is niet zinloos, pijn kan helpen om zich van een negatief karma te bevrijden.

Pijn en religie: Boeddhisten

- ▶ **Lijden** is een gevolg van het gehecht zijn aan het lichaam, de waarnemingen, de kennis en prestaties.
- ▶ **Onthechting** kan een eind maken aan het lijden, geeft innerlijke rust. De mens is geroepen tot iets hogers dan het leven hier en nu.
- ▶ **Pijnverlichting** helpt de zieke om afstand te nemen van zijn ziekte zodat hij zich kan richten tot een hogere bestemming.
(Nirwana)

Pijn en religie: Joods geloof

Pijn wordt niet opgelegd door hogerhand!

Integendeel: alles moet worden gedaan om het leven in stand te houden en pijn te verlichten om zo genezing te bewerkstelligen.

Pijn en religie: Moslims

Alles komt van God, ook pijn en pijnstilling.

Niet fatalistisch als het gaat om ziekte, het is een religieuze plicht om ziekte te troosten!

Pijn ondergaan leidt bij God tot vergeving van zonden.
→ = niet onnodig pijn lijden!

Morfine?

Welke redenen worden door sommige moslim gelovigen aangehaald om geen morfine toe te dienen?

- ▶ De opiaten zoals morfine, maar ook alcohol kunnen gebruikt worden als roesmiddel. Zij benevelen de geest en doen afbreuk aan de waarde van Allah's schepping.
- ▶ Morfine kan ook het ademhalingscentrum onderdrukken, waardoor de dood vroeger zou intreden. De mens mag niet handelen in de plaats van Allah. Alleen Allah bepaalt wanneer de mens zal overlijden.

Is dit ook zo?

Wanneer morfine oordeelkundig wordt toegediend zal het de dood niet versnellen, noch verslaving in de hand werken, maar zal wel uitputting bij de patiënt voorkomen.

Efficiënte pijnbestrijding helpt de patiënt bij zijn herstel en op het einde van het leven zorgt het voor comfort.

Vraag aan de religieuze autoriteiten!

We hebben het verzoek ingekeken, door Emilio Platti ingediend, nr 1151, van het jaar 2006, met de volgende vraag :

“ Wat is het religieus advies wat betreft het gebruik van morfine als kalmerend middel om het lijden van zieken te verzachten ; en dit onder medische controle en met dosissen aangepast aan de dringende nood van de zieke, hetzij onder vorm van injectie, hetzij langs orale weg ?”

Het antwoord:

“ Het gebruik van morfine als kalmeermiddel om de pijnen van zieken te verzachten is geoorloofd onder controle van de dokters en met dosissen aangepast aan de dringende nood van de zieken, hetzij onder vorm van injectie, hetzij langs orale weg, of op gelijk welke andere wijze. “

Heeft dit antwoord juridische waarde in ons land?

Neen, natuurlijk niet, maar het is wel belangrijk de visie te kennen van vooraanstaande religieuze leiders binnen de Islam.

Hierdoor kan het misverstand over het gebruik van morfine en andere opiaten als analgeticum worden rechtgezet en kunnen de betrokken gelovigen en verpleegkundigen inzien dat zij niet beschikten over de juiste informatie.

“fatwa”

In de naam van God, de Genadige, de Barmhartige.

Ministerie van Justitie
DAR EL-IFTA
(Huis der Egyptische Fatwa's)

"Bent U onwetend, raadpleeg dan diegenen tot wie de Oproep werd gericht."
(C 16, De Bijen, 43)

Lof aan God alleen, gebed en vrede aan Mohammed, de Gezant van God die de enige profeet is, en aan zijn Gezellen en aan hem die zijn spoor volgt door zijn goede daden tot op de dag van het Oordeel.

We hebben het verzoek ingekeken, door Emilio Platti ingediend, nr 1151 van het jaar 2006, met de volgende vraag :
Wat is het religieus advies wat betreft het gebruik van morfine als kalmerend middel om het lijden van zieken te verzachten ; en dit onder medische controle en met dosissen aangepast aan de dringende nood van de zieke, hetzij onder vorm van injectie, hetzij langs orale weg ?

Het antwoord

Het gebruik van morfine als kalmeermiddel om de pijnen van zieken te verzachten is geoorloofd onder controle van de dokters en met dosissen aangepast aan de dringende nood van de zieken, hetzij onder vorm van injectie, hetzij langs orale weg, of op gelijk welke andere wijze.

God de Verhevene, de Verheerlijkte is Alwetend.

Departement der Fatwa's

Palliatieve sedatie

- ▶ We moeten in het achterhoofd houden dat sommige moslims helder van geest willen blijven, zodat en opdat ze **kunnen blijven bidden**. Om deze reden kan palliatieve sedatie heel gevoelig liggen.
- ▶ **Verlichten van pijn**: hier ligt dan ook de verantwoordelijkheid volledig bij de behandelende dokter, want als moslim mag je geen invloed hebben op het tijdstip van het overlijden.

**Dank u voor uw
aandacht.**

